

XALQARO LOYIHALARNI BOSHQARISHNING SAMARALI YO'LLARI

Ne`matova Bonura Umid qizi

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya Akademiyasi Moliya va moliyaviy texnologiyalar fakulteti PM (loyiha boshqaruvi) yo'nalishi magistranti

Annotatsiya(o'zbek tilida): Mazkur ilmiy maqolada xalqaro loyihalarni muvaffaqiyatli boshqarishning zamonaviy yondashuvlari, muhim tamoyillari va amaliy strategiyalari tahlil etilgan. Xalqaro miqyosdagi loyiha boshqaruvi ko'plab manfaatdor tomonlarning ishtirokini, transmilliy moliyalashtirish manbalarini, shuningdek, madaniy, ijtimoiy va huquqiy tafovutlarni hisobga olishni talab qiladi. Shu boisdan samarali boshqaruv faqatgina texnik bilimlar bilan emas, balki strategik rejalashtirish, raqamli texnologiyalarni qo'llash, risklarni oldindan tahlil qilish va stakeholderlar bilan faol muloqotni yo'lga qo'yish orqali amalga oshiriladi. Maqolada UNDP, OSCE kabi xalqaro tashkilotlar loyihalari misolida real tajribalar tahlil qilinadi va ularni optimallashtirishga qaratilgan takliflar beriladi.

Kalit so'zlar: xalqaro loyiha, loyiha boshqaruvi, donorlar, manfaatdor tomonlar, risklarni boshqarish, monitoring, baholash, samaradorlik

Annotation (in English): This scientific article examines modern approaches, principles, and practical strategies for managing international projects effectively. Project management in the global context requires consideration of diverse stakeholders, cross-border financial sources, and legal-cultural differences. Therefore, effective management is not limited to technical skills but also depends on strategic planning, digital technologies, early risk identification, and continuous stakeholder engagement. The paper presents real-world experiences from UNDP and OSCE project cases and provides proposals for enhancing project efficiency and transparency.

Keywords: international project, project governance, cultural diversity, cross-border collaboration, strategic planning, Agile, Scrum, risk analysis, monitoring, donor coordination, transparency, stakeholders.

KIRISH

Global iqtisodiyotda integratsiyalashuv jarayonlari kengaygani sayin, davlatlararo hamkorlik shakllari ham murakkab tus olmoqda. Xususan, xalqaro loyihalar — turli mamlakatlar, tashkilotlar va kompaniyalar ishtirokida amalga oshiriladigan, o'zaro manfaatga asoslangan va aniq maqsadga yo'naltirilgan murakkab tashabbuslar toifasiga kiradi. Ularni muvaffaqiyatli boshqarish esa faqat klassik yondashuvlar bilan emas, balki innovatsion metodikalar, madaniy moslashuvchanlik va zamonaviy texnologiyalar orqali mumkin bo'ladi. Maqolada aynan shu masalalar chuqur tahlil qilinadi.

1. Xalqaro loyiha boshqaruvining mohiyati va o'ziga xos jihatlari
Xalqaro loyihalar quyidagi mezonlar asosida aniqlanadi:

- Chegaralararo ishtirok — kamida ikki yoki undan ortiq davlat vakillari ishtirok etadi;
- Transmilliy moliyalashtirish — donor agentliklar, grantlar yoki kreditlar asosida;
- Madaniyatlararo jamoalar — turli millat va qadriyat vakillari hamkorlikda faoliyat yuritadi.

Bu omillar ularni boshqarishda quyidagi muammolarni yuzaga keltiradi:

- madaniy tafovutlar,
- til va aloqa to'siqlari,
- huquqiy nomuvofiqliklar,
- siyosiy va iqtisodiy xavflar.

2. Samarali boshqaruv tamoyillari va yondashuvlar

2.1. Strategik rejalashtirish

Loyihalarning SMART modeliga asoslangan maqsadlar asosida rejalashtirilishi ularning natijadorligini oshiradi. Strategik hujjatlar va loyiha manfaatdor tomonlarining roli aniqlashtiriladi.

2.2. Stakeholderlarni boshqarish

Loyiha ishtirokchilarining manfaatlarini aniqlash va ularni loyihaga faol jalb qilish, ularning ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi. RACI-matritsa bu borada foydali vosita hisoblanadi.

2.3. Madaniy tafovutlarni boshqarish

Geert Hofstede madaniyatlararo farqlanish modeli asosida menejerlar turli mentalitetga ega jamoalar bilan samarali ishlash yo'llarini aniqlashlari mumkin.

2.4. Texnologik yondashuvlar

PMIS (Project Management Information Systems) kabi tizimlar — Trello, MS Project, Asana, Jira — jarayonlarni avtomatlashtirish, real vaqt monitoringi va hujjatlashtirishni ta'minlaydi.

2.5. Risklarni boshqarish

SWOT, PESTLE tahlillari orqali potentsial xavflar aniqlanib, "Risk Management Plan" asosida profilaktik choralar belgilanadi. Risklarni turkumlash (moliyaviy, siyosiy, texnik) orqali harakatlar aniqlashtiriladi.

3. Amaliy yondashuvlar va tajribalar

3.1. Agile va Scrum metodologiyasi

An'anaviy (Waterfall) uslubga nisbatan Agile yondashuvi qisqa sikllar (sprintlar), tezkor muloqot va moslashuvchanlikni ta'minlaydi. Scrum rollari (Product Owner, Scrum Master, Development Team) loyihani strukturaviy boshqarishda yordam beradi.

3.2. Monitoring va natijadorlik ko'rsatkichlari

KPI (Key Performance Indicators) tizimi orqali loyihaning har bir bosqichida samaradorlik baholanadi. M&E (Monitoring & Evaluation) tizimi yakuniy hisobotlar uchun muhim manbadir.

3.3. Moliyaviy shaffoflik

Xalqaro loyihalarda byudjetlarning ochiqligi, moliyaviy audit va donorlar bilan ochiq muloqot ishonch muhitini mustahkamlaydi. IFRS (Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari) asosida hisobotlar yuritiladi.

4. O'zbekistondagi xalqaro loyihalar tajribasi

4.1. UNDP (BMT Taraqqiyot Dasturi)

UNDP O'zbekistonda ayollar huquqlari, ekologik barqarorlik, qishloq infratuzilmasini yaxshilash kabi yo'nalishlarda yuzlab loyihalarni amalga oshirgan. Ularda monitoring va natijalarga asoslangan yondashuv keng joriy etilgan.

4.2. OSCE loyihalari

Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti O'zbekistonda saylov tizimi, jurnalistlar huquqlari, sud-huquq islohotlari bo'yicha samarali loyihalar amalga oshirgan. Bu loyihalarda madaniy sezgirlik va mahalliy sheriklar bilan hamkorlik alohida o'rinda turgan.

Xulosa va takliflar

Xalqaro loyihalarni boshqarish murakkab va ko'p qirrali faoliyat bo'lib, quyidagi tamoyillar asosida yondashish lozim:

- Rejalashtirishda aniqlik va moslashuvchanlikni uyg'unlashtirish;
- Madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish;
- Texnologiyalar yordamida boshqaruvni avtomatlashtirish;
- Moliyaviy va institutsional shaffoflikni ta'minlash;
- Donorlar va manfaatdor tomonlar bilan ishonchli hamkorlikni yo'lga qo'yish.

Ushbu yondashuvlar asosida xalqaro loyihalarning samaradorligi oshib boradi va ularning ta'siri uzoq muddatli va barqaror bo'lishi mumkin.

ADABIYOTLAR:

Kerzner, H. (2017). Project Management: A Systems Approach to Planning, Scheduling, and Controlling. 12th Ed. Wiley. ISBN: 9781119165354

1. Project Management Institute (PMI). (2021). PMBOK® Guide – A Guide to the Project Management Body of Knowledge, 7th Ed. ISBN: 9781628256642

2. Hofstede, G., Hofstede, G.J., Minkov, M. (2010). Cultures and Organizations: Software of the Mind. McGraw-Hill. ISBN: 9780071664189

3. Turner, J.R. (2016). Gower Handbook of Project Management. Routledge. ISBN: 9781472442267

4. OECD. (2011). Effective Development Co-operation: Does the Paris Declaration Make a Difference? OECD Publishing. ISBN: 9789264098107

5. Schwaber, K., Sutherland, J. (2020). The Scrum Guide. [scrumguides.org](https://www.scrumguides.org)

6. UNDP Uzbekistan Project Reports. <https://www.uz.undp.org/>

7. OSCE Uzbekistan Projects. <https://www.osce.org/uzbekistan>

8. Larsson, J., Eriksson, P.E., Pesämaa, O. (2015). "Managing cultural diversity in international projects," International Journal of Project Management, Vol. 33(7), pp. 1312–1323. <https://doi.org/10.1016/j.ijproman.2015.03.004>

9. Mahmudov A., Islomov Sh. (2021). Loyiha boshqaruvi asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti. ISBN: 9789943321015